

MARINA SUBIRATS

L'educació: igualtat d'oportunitats i palanca de canvi

MARINA SUBIRATS

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

L'educació, eina fonamental per al progrés de les persones

Dir que el Pla de Barris ha de donar la màxima importància a l'educació que s'hi imparteix és gairebé una obvietat. Això és així per dues raons fonamentals: perquè l'educació segueix sent, en aquest moment, l'eina més potent per trobar feina i per a l'ascens social, d'una banda; i de l'altra, perquè els nivells educatius assolits per les persones segueixen tenint una forta correlació amb el seu origen social. Sabem que és als barris més pobres on els nivells educatius de la població, i de la població jove, són més baixos. De manera que només fent un esforç per millorar l'educació en aquests barris podem esperar que les seves generacions joves visquin millor que les actuals i sentin que formen part d'una societat que els ofereix vies de progrés. Per anar més enllà d'afirmacions genèriques i situar-nos en el nostre present, aquest punt de partida requereix algunes precisions.

La crisi, amb la pèrdua de llocs de treball i augment de l'atur, ha devaluat els títols acadèmics, de manera que es podria pensar que ja no són útils en el mercat de treball. És fals. Tota la informació disponible mostra que l'atur afecta molt més les persones amb nivells educatius baixos, i que **els títols acadèmics són una defensa davant d'un mercat de treball difícil**. Aquesta característica es mantindrà encara probablement per molt temps, i fins i tot pot ser que s'accentui. De manera que tenir cura de l'educació dels desfavorits és gairebé l'única manera, a mitjà termini, de millorar-ne les oportunitats d'inserció laboral i social i d'evitar-ne la marginació.

Malgrat la impressió generalitzada que l'educació és neutra en relació amb les classes socials, tots els estudis ens mostren que no és així: **el risc de fracàs escolar ha estat avaluat en sis vegades més alt per a l'alumnat procedent de famílies de nivells socioeconòmics baixos** que per al procedent de famílies de nivells socioeconòmics elevats. Un dels factors cabdals del fracàs escolar és la diversa qualitat dels centres

educatius. A Barcelona, la qualitat de l'educació és molt diversa si fem la comparació entre centres i també entre barris. En aquest sentit, cal un esforç especial per millorar la qualitat educativa als barris amb més dificultats, en els quals habitualment l'educació és també de menys qualitat.

Dit això, ens podem preguntar: quins són els elements bàsics que diferencien la qualitat de l'educació a Barcelona? La situació a la nostra ciutat és d'una forta **jerarquització dels centres educatius**, a través, fonamentalment, de dos mecanismes: d'una banda, la diferència entre escola privada, concertada i pública i, de l'altra, la diferència interna dins mateix de l'escola pública. No és que la privada i concertada siguin millors que la pública, en conjunt; podem dir que a tots dos grups hi ha escoles molt bones i altres de molt deficientes. Però la pública és la que s'ha d'enfrontar amb dificultats afegides, procedents de l'alumnat immigrant, les retallades de personal –que han afectat molt més la pública que la concertada–, i sovint el baix nivell cultural de les famílies de procedència de l'alumnat, factors tots ells que fan molt més difícil la tasca del professorat.

En conjunt, no es tracta de dèficit de places escolars, encara que aquest dèficit es pot produir puntualment, ja sigui en moments de forta immigració i/o d'empobriment de la població que augmenta la demanda d'escola pública, o altres aspectes conjunturals. La manca d'equipaments es detecta sobretot en relació amb l'escola bressol, però no en la primària i secundària. **Cal resoldre la qualitat de la pública als barris més desfavorits i garantir que a través de l'escola es puguin detectar i resoldre problemes que afecten les criatures**, com les mancances alimentàries o altres privacions materials. I, al mateix temps, **cal fer de les escoles públiques, en aquests barris, centres d'irradiació cultural**, dignificats al màxim per les instal·lacions i el professorat, que hauria de ser el més preparat de tota la ciutat.

Orientacions de la política educativa municipal als barris

I què caldria fer per aconseguir un bon nivell educatiu a tota la ciutat, i especialment als barris més desfavorits? Com a criteris que haurien d'orientar la política educativa municipal en relació amb el Pla de Barris cal subratllar els següents:

- **Continuar amb la creació de la xarxa d'escoles bressol pública**, donant prioritat a la localització als barris més desfavorits i més deficitaris.
- **Assegurar el servei de menjador a totes les escoles situades a barris amb nivells de renda baixos** i convertir-lo en gratuït per a tots els nens i nenes procedents de famílies amb rendes baixes.
- **Assegurar també, a través de les escoles i en col·laboració amb els CAP, la revisió sanitària periòdica** de les criatures procedents de famílies amb dificultats, o de totes les criatures als barris més desfavorits. Aquesta mesura, que en períodes anteriors no semblava necessària, ho és ara, si tenim present els nivells de pobresa infantil detectats i creixents amb la crisi.
- Posar en marxa els mecanismes adequats perquè el professorat pugui fer el **seguiment d'algunes criatures amb amenaces especials**, com per exemple nenes de procedència diversa que a la pubertat desapareixen de les escoles o dels instituts abans d'haver completat els cicles formatius obligatoris. Així mateix, per a la prevenció de mutilacions com en el cas de nenes procedents de determinats països que corren el perill de ser mutilades sexualment.
- **Estudiar un per un els centres educatius als barris més deficitaris**, i veure com es poden dignificar les escoles que es troben en pitjors condicions, des del punt de vista tant de les infraestructures i equipaments com del professorat. **Fer un pla de millora escolar en aquests barris.**

• Com a part d'aquest pla, **analitzar la connexió existent entre els centres de primària i de secundària**, per assegurar-nos que en tots els barris hi ha la necessària continuïtat entre els dos cicles.

• **Comprovar també la implantació i desenvolupament en tots els barris deficitaris del "Projecte Èxit"**, un projecte municipal per evitar el fracàs escolar que es va iniciar fa uns 15 anys i que ha mostrat la seva eficàcia. En aquests moments es du a terme des del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB).

• **Promoure la incorporació de les escoles dels barris més deficitaris a la xarxa "Escola Nova 21"**. Es tracta d'una xarxa d'innovació educativa que està canviant la manera de treballar als centres, i a la qual s'estan adherint voluntàriament. És del tot necessari que les escoles dels barris més desfavorits també hi participin, atès que aquest canvi de forma pedagògica és especialment adequat en zones de marginació cultural.

• **Analitzar per a cada barri la dotació de centres de formació professional** i l'adequació d'aquests centres a les característiques de l'entorn.

• **Posar en marxa un "projecte educatiu de barri"** que permeti atendre les necessitats específiques de cadascun en matèria d'integració escola/barri, camí escolar, educació d'adults, aculturació dels immigrants, reconversió professional, necessitats educatives especials, etc., i que permeti la col·laboració de tota la població en l'establiment de les necessitats i també de les solucions que es poden oferir.

5 Millorar l'oferta educativa dels barris per tal de fer-ne un instrument d'irradiació cultural i de progrés social.